

JEAN

Dörtlü

RHYTHM

ROMAN

3.BASKI

Çeviri: PINAR KÜR

♥ can
modern

JEAN RHYS
DÖRTLÜ

Can Modern

Quartet

Bu kitap ilk kez 1929'da Simon & Schuster tarafından yayımlanmıştır.

Bu baskıda kaynak alınan baskı: Penguin Classics, 2000.

© 1929, 1957, Jean Rhys

© 2019, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1985

3. basım: Mart 2019, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Çağla Özbek

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Seda Yüksel

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-4001-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750740015

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

JEAN RHYS
DÖRTLÜ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Pınar Kür

♥can

Jean Rhys'in Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Günaydın Gece Yarısı, 1990

JEAN RHYS, 1890 yılında Ella Gwendolyn Rees Williams adıyla Batı Hint Adaları'nda dünyaya geldi. 17 yaşında İngiltere'ye gönderildi, bir süre Kraliyet Dramatik Sanatlar Akademisi'nde öğrenim gördü. 1924 yılında Paris'te tanıştığı İngiliz yazar Ford Madox Ford'un himayesinde yazarlığa başladı. İlk öykü kitabından sonra *Dörtlü* (1928), *Ayrıltan Sonra* (1931), *Karanlıkta Yolculuk* (1934) ve *Günaydın Gece Yarısı* (1939) romanlarını yayımladı. Yıllarca edebiyat çevrelerinden uzak münzevi ve yoksul bir yaşam süren Rhys, nihayet 1966'da üzerinde uzun bir süre çalıştığı *Geniş Geniş Bir Deniz*'i yayımladı. Övgüyle karşılanan kitap, W.H. Smith Ödülü ve Heinemann Ödülü'nü aldı. Rhys, 1979'da Exeter'de hayatını kaybetti.

PINAR KÜR, Bursa'da doğdu ama hiç orada oturmadı. Çocukluğu Anadolu'nun çeşitli kentlerinde ve Londra'da geçti. On üç yaşında gittiği ABD'de beş yıl kaldı. Ortaöğrenimini New York'ta tamamladı, yükseköğrenimine yine orada başladı. İstanbul'da Robert Kolej Yüksek Okulu'nu bitirdikten sonra beş yıl Paris'te yaşadı. Sorbonne Üniversitesi'nde, Karşılaştırmalı Edebiyat Kürsüsü'nde doktora yaptı. Yurda döndükten sonra Devlet Tiyatrosu'nda çalışmaya başladı. Çeşitli gazete ve dergilerde tiyatro eleştirileri yazdı. 1984'te *Akışı Olmayan Sular* adlı öykü kitabıyla Sait Faik Öykü Ödülü'nü kazandı. İstanbul Bilgi Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nde öğretim üyesi yaptı.

... Esirge kendini
Yardımsaver kişilerden yolunu değiştir
Ya da gizlen bir yerlere, gösterme kendini
Ya da selamla onları, kötülerin gülücüğüyle.

R.C. Dunning

1

Bir ekim öğle sonrası saat beş buçuğa doğru, Marya Zelli, Café Lavenue'den çıktı. Montparnasse Bulvarı üzerinde, kibar, görece pahalı bir yerdi burası. Neredeyse bir buçuk saattir orada oturuyordu; bu sırada iki bardak sütsüz kahve, altı filtresiz sigara içmiş, o haftanın *Candide*'ini okumuştı.

Sarışın bir kızdı Marya, boyu pek uzun değildi, beli inceikti. Yüzü kısa, elmacıkkemikleri çıkık, dudakları dolgundu; uzun gözleri şakaklarına doğru çekikti; yumuşak, garip bir biçimde uzak bakışları vardı. St. Michel ya da Montparnasse Bulvarı'nda yürüdüğünde, çoğu kez kılıksız gençler ona yanaşır, bilinmedik, tükürük saçan bir dilde onunla konuşmaya çalışırlardı. Gençler çok kılıksızsalar, uzak bir havayla onlara gülümserdi Marya ve İngilizce karşılık verirdi:

“Çok özür dilerim, ne dediğinizi anlayamıyorum.”

Bulvarın karşı yanına geçip Rennes Sokağı'na saptı. Yürürken bir yandan da, “Bu sokak tıpkı Tottenham Court Sokağı'nı andırıyor,” diye geçiriyordu içinden. “Tottenham Court Sokağı'nın öz kardeşi sanki...”

Bu düşünce içine sıkıntı verdi, bu sıkıntıyı dağıtabilmek için bir dükkânın önünde durup vitrindeki kırmızı fötr şapkaya baktı. Tam arkasından bir ses yükseldi:

“Merhaba Madam Zelli, buralarda ne arıyorsunuz?”

Miss Esther De Solla –uzun boylu, kara kuru, geniş omuzlu– durmuş, koruyucu bir ifadeyle tepesinden bakıyordu. Marya, “Aaa, merhaba! Hiçbir şey yaptığım yok. Doğrusunu isterseniz, melankolik hissediyordum kendimi,” dediğinde kadın bir öneride bulundu:

“Birazcık benim atölyeme gelsenize...”

Ressam, aynı zamanda bağınaz sayılabilecek kadar sofu olan Miss De Solla, Lion de Belfort’un arkasındaki bir sokakta oturuyordu. Atölyesi mahalleli kadınların çamaşır yıkamaya geldikleri kasvetli bir binanın gerisinde saklıydı. İçerisi ak duvarlı, huzur veren bir yerdi; çevrede ağır bir çürümüş sebze kokusu vardı. Ressam, pazarcı kadınlardan birinin mallarını avluda depoladığını açıkladı. Söz konusu kadın, kapıcının görünmesi olduğundan, bu konuda şikâyetle bulunmak yararsızdı.

“Koku bazen dayanılmaz oluyor, ama ne yaparsınız? Sobanın yanına buyrun, bugün hava çok soğuk...”

Kocaman ahşap bir dolabı açarak bir şişe cin, bir şişe vermut, iki bardak ve mukavva kutu içinde bir dolu desen çıkardı.

“Bunları bu sabah satın aldım. Nasıl buluyorsunuz?”

Marya, alkolün de yardımıyla, desenlerin çok güzel olduklarını kavradı. Küme küme kadınlar... Karmaşık, çapraşık, insanı alıp götüren biçimler oluşturan et yığınları...

“Adam Macar,” diye açıkladı Miss De Solla. “Şu karşıda, bir zamanlar Troçki’nin yaşadığı evde oturuyor. Heidler’in keşiflerinden biri... Heidler’i tanıyorsunuz elbet... Hani resim alımsatımıyla uğraşan o İngiliz...”

“Paris’teki İngilizlerin hiçbirini tanımıyorum,” diye yanıtladı Marya.

“Öyle mi?” Miss De Solla şoke olmuş gibiydi. Sonra aceleyle ekledi: “Sizin için ne hoş!”

“Öyle mi dersiniz?” diye inanmayarak sordu Marya.

Miss De Solla, kesinlikle öyle olduğu konusunda üstelendi.

“Paris'teyken Anglosaksonlardan uzak durmak için çaba göstermeli insan, kesinlikle inanıyorum buna. Yoksa burada bulunmanın ne anlamı kalır? Üstelik kolay bir iş de değil. Kadınlar için kolay değil en azından. Ama, sizin kocanız Fransız, öyle ya.”

“Hayır,” dedi Marya. “Kocam Polonyalı.”

Öteki kadın gözlerini dikip baktı ona, “Acaba, bu Zelli denilen adamla gerçekten evli mi?” diye düşündü. “Süs gibi, küçücük bir kadın. Süs gibi, ama şaşılacak ölçüde acınası nedense. Bir gün bana poz vermesini sağlamam gerek.”

Çoğu İngilizlerde gerçekdışı bir yan olduğunu savunmaya koyuldu sonra.

“Her şeye eldiven giyip öyle dokunuyorlar. Durmadan rol yapıyorlar. İyi ve dürüst roller elbette, ama gene de...”

“Herkes rol yapıyor,” diye içinden geçiriyordu Marya. “Fransızlar da en az İngilizler kadar. Ama değişik konularda ve öylesine gözle görülecek biçimde değil. Burada benim kadar uzun süre yaşadığında bu kadın da anlayacak.”

“Benim kadar uzun süre.” Paris'te geçirdiği dört yıl sonsuzluğa dek uzanır gibiydi.

Miss De Solla dogmatik bir sesle sürdürdü konuşmasını: “İngilizler...”

Atölyenin avlusundan bir akordeon dırılısı yükseldi. Adam, “Evet, bizde muz yok,” şarkısını söylemeye uğraşıyordu aslında, ama tanınmayacak bir biçimde. Dinlerken Marya'nın içini melankolik bir keyif doldurdu. Külüstür parfümerilerin, eski kitap satıcılarının, ucuz şapkacıların, cart renklerde boyanmış kadınlarla yüksek sesle konuşan erkeklerin doldurduğu barların sıra sıra dizildiği daracık sokakların gölgeli yanında dolaşırken de aynı bu duyguya kapılırdı.

Montparnasse bu tür sokaklarla doluydu, genellikle de pek uzun olurdu bunlar. Saatlerce yürüyebilirdiniz. Örneğin Vaugirard Sokağı. Marya, oldukça saygın görünümlü bir cadde olan Vaugirard Sokağı'nın sonuna varmayı başaramamıştı şimdiye dek. Gene de, Grenelle tarafına doğru yeterince gidip de yan sokaklara saptınız mı...

Daha bir gün önce, böyle uzun uzun yürüyerek, çok sevimli bir lokanta bulmuştu. *Patronne*¹ yoktu içerde ama, *patron*² son derece özenli boyanmış bir adamdı. Kan kıızılı gereken yerlerine kan kıızılı, gül pembesi gereken yerlerine de gül pembesi sürmüştü. Dişleri arasından tıslayarak konuşuyordu. Salon birbirlerine açık saçık sözlerle seslenen adamlarla doluydu. Hiç durmadan gramafon çalıyordu. Tezgâhın altında, herkesin Zaza diye çağırıldığı ve kemik parçaları fırlattığı çok güzel beyaz bir köpek deliler gibi havlıyordu.

Oysa Stephan bu gibi sefil sokaklarda dolaşmasına şiddetle karşı çıkıyordu. Öte yandan Marya, onun son derece tutarsız olduğunu düşünse de, genellikle bu tutarsızlıklara boyun eğer, dışarı çıkmayıp Hôtel de l'Univers'deki odada saatlerce yalnız otururdu. Aslında yalnızlığa da bir itirazı yoktu ya, tam tersine. Tanrıya şükür, kitapları vardı. Her türden pek çok kitap.

Gene de, yaşamının, keyifli olmakla birlikte pek çalakalem olduğunu düşündüğü anlar oluyordu. Eksik olan sağlamlıktı sanki; gerekli, sabit arkaplandan yoksundu yaşamı. Montmartre'in ucuz otellerinden birinde bir yatak odası, bir balkon ve bir *cabinet de toilette*'i³ sağlam olarak nitelemek olanaksızdı.

1. (Fr.) Kadın patron. (Ç.N.)

2. (Fr.) Erkek patron. (Ç.N.)

3. (Fr.) Tuvalet. (Ç.N.)

Bu arada, yakaladığı fevkalade ilginç konuyu didikleyp bitirmiş olan Miss De Solla susmuştu.

“Evet ama, hiçbir İngiliz tanımayınca çok yalnızlık çekiyor insan,” dedi Marya.

“Aaaa, eğer istediğiniz buysa,” dedi Miss De Solla, “Ne işiniz var bu akşam? Benimle Lefranc’ın oraya gelip Heidler’larla tanışabilirsiniz. Heidler’in adını duymuşsunuzdur mutlaka.”

“Hiç...”

“Ama Hugh Heidler bu,” diye şaştı kaldı Miss De Solla.

Derken, kendi çapında çok önemli bir kişi olduğu anlaşılan Heidler hakkında bilgi vermeye koyuldu. Sanatçıları keşfedermiş; gençlere yardımcı olurmuş; her şeyin iyisini koklama yeteneği varmış.

“Artık kesinlikle Fransa’ya yerleşmek niyetindeler sanıyorum. Kışın Provence’ta, yılın geri kalan aylarında Montparnasse’ta oturacaklar, anlarsınız ya. Bir tür ruhsal bunalım geçirmiş. Elbette, söylenenlere bakılırsa...”

Miss De Solla bir an sustu.

“Her neyse, karısını severim. Çok akli başında bir kadındır, öyle zırvalıkları yok. Montparnasse’ta tanıdığım insanlar arasında sevdiğim pek az kişiden biri. Buradakilerin çoğu... Neyse, insanları kötölemenin bir yararı yok. Ayrıca iyi yürekli olmaktansa temiz olmak yeğdir.”

“Orası kesin!” dedi Marya.

“Gerçi temizliğe de fazla düşkün oldukları söylene-
mez ya. Neyse, neyse.” Ayağa kalktı, bir sigara yaktı. “Mrs. Heidler de resim yapar. Bu çevrede ille de resim yapacağım diye yırtınan yüzlerce kadın olduğunu düşünmek ne can sıkıcı, değil mi?”

Son derece yalın döşenmiş olan atölyesine şöyle bir baktı. Gözlerinde yumuşaklık ve sıcaklık arayan çırılçıplak bir açlık vardı.

“Evet,” dedi Marya. “Gelmek isterim ama, önce Stephan’a, kocama yani, telefon etmem gerek. Nereden arayabilirim onu?”

“Café Buffalo’dan. Bir dakika durur musunuz? Şu iskemleye tırmanıp havagazını söndürmem gerek. Cimri ev sahibim ille de elektrik bağlatmıyor. Burayı sevmediğimi sanmayın gene de. Her ne kadar koku bazen dayanılmaz oluyorsa da. Şu karşıdaki kafa bu ışıktaki fena durmuyor, değil mi?”

Montparnasse Bulvarı üstünde küçük bir lokantadır Lefranc. Çevrede oturan Anglosaksonların sık sık geldiği, arada bir İskandinavlılarla Hollandalıların uğradığı bir yerdir.

Her haliyle taşralı olan *patron* sevimlidir. Tezgâhın gerisinde, ağzı kulaklarında oturan *patronne*’un ise hafiften gülbüz bir havası vardır. Gövde biçimi olsun, saç biçimi olsun yüzyılın sonlarından kalmadır: incecik bel, kocaman kalça, uzun siyah saçlar yuvarlacık kafasının tam tepesinde yumuşacık bir topuz olarak toplanmış. Yorgun gözleri dinlendiren bir görünümü vardır.

Heidler’lar, salonun en gerisinde bir masada oturuyorlardı.

“İyi akşamlar,” dedi Mrs. Heidler, iyi eğitim görmüş bir delikanlı sesiyle. Yüzünde hiçbir şeyi ele vermeyen bir anlam vardı.

Mr. Heidler kadın garsona seslendi: “*Encore deux vermouths-cassis!*”¹

Taptaze, dayanıklı görünüşlü insanlardı ikisi de. Özellikle Mr. Heidler öylesine dayanıklı görünüyordu ki, onun herhangi türde bir ruhsal bunalım geçirebileceğini hayal etmek pek zordu. Hiçbir şeyin onu sarsamayacağı

1. (Fr.) İki Vermut-likör daha. (Ç.N.)

izlenimini uyandırıyor. Uzun boylu, açık renkli, kırk beş yaşlarında bir adamdı. Omuzları korkunç geniş, burunu küstah, elleri kısa, geniş ve tombuldu. Öyle ki, parmaklarının eklemleri gamzeliydi. O tahtadan oyulmuşu andıran anlamı yüzüne kazandırmak için uğraş vermiş olduğu belliydi. Açık mavi gözleri zekiydi gerçi, ama bakışlarının gerisinde bir tür ahmaklık, hatta vahşilik var gibiydi.

“Allah bilir, korkunç titiz bir adamdır,” diye düşündü Marya.

Mrs. Heidler kocasından oldukça gençti. Tombulca, esmer, özenle kentleştirilmiş bir köy kızı. Yüzünün üst bölümünü hemen hemen tümüyle saklayan sarkık fötr şapkayı kendine güvenen bir tavırla taşıyordu. Atölye bulmanın güçlüklerini anlatan Miss De Solla’yı bir süre ses çıkarmadan dinledikten sonra birdenbire Marya’ya dönerek konuştu:

“H.J. ile ikimiz, yemek yemenin dünyadaki en büyük keyif olduğuna kesinlikle karar vermiş bulunuyoruz. Elbette, yani, öyle değil mi sizce? En azından insanı hayatta hiçbir zaman düş kırıklığına uğratmayan bir keyif.”

Parlak kahverengi gözleri çok güzeldi, yukarı doğru kıvrılan uzun kirpikleri vardı. Oysa bakışları kuşkucu, neredeyse ölü gibiydi.

“Ben iyi aile terbiyesi almış bir kadını,” diyordu bu bakışlar. “Herhangi bir falsomu yakalayamazsınız, boşuna umut etmeyin.” Ya da, belki de, diye düşündü Marya, yediği pilavı pek beğeniyor.

Miss De Solla, yemek yemenin hoşluğu konusunda aynı görüşte olduğunu söylerken, her zamankinden daha sofu bir görünüm takınmıştı. Sonra, yemek yemek, yemek yapmak, İngiltere ve son olarak da Marya konusunda sohbet ettiler. Marya’yı tartışırken üçüncü tekil şahısta konuşuyorlardı, garip ya da hiç değilse yolunu şaşır-

miş –bu sürüye ait olmayan– bir hayvancıktan söz eder-
miş gibi...

“Ama siz İngilizsiniz – yoksa değil misiniz?” diye sordu Heidler.

Caddede genç kadının yanı sıra yürüyordu, başını özenle geriye atmıştı.

Marya İngiliz olduğu konusunda teminat verdi ona. “Ama dört yıl oluyor oradan ayrılalı.”

“O gün bu gündür Paris’tesiniz, öyle mi?” diye sordu Heidler. Sonra yanıtlamasına fırsat bırakmadan, sinirli sinirli ekledi: “Lois ile Miss De Solla da nereye kayboldular? Haa, buradalarmış. İçeri bir bakayım, Lois, Guy orada mı?”

Café du Dôme’un kapısından içeri dalıp kayboldu.

“Felaket bir yer, değil mi?” dedi Mrs. Heidler.

Kahveyi tıkış tıkış doldurmuş olan asık suratlı kalabalığa kapının camından bakan Marya, içersinin felaket bir yer olduğunu kabul etti.

Hafiften soluyarak dışarı çıkan Heidler kaygılı bir sesle söylendi:

“Burada değil. Terasta oturup bekleyelim.”

Teras bomboş ve soğuktu. Ama kimse itiraz etmedi. Hep birden bir masaya oturup kahve, likör ve konyak ismarladılar.

Titremeye başlayan Marya konyağını çabucak içti, gözlerini merak ve hevesle Mrs. Heidler’e diktiğini fark etti.

Güçlü, esmer bir kadındı. Gövdesi de yüzü kadar karanlık bir sağlamlığa sahip olmalıydı. Topraksı bir şeyler vardı onda, köylüleri anımsatan bir yan. Ağzı büyük, kalın dudaklıydı, ama duygusuz değildi; bir de, Heidler sert konuştuğunda irkilmek gibi garip bir alışkanlığı vardı. O zaman yüzünün bir yanı bir titreyişle çarpılıyor, bir an canı yanmış bir hayvanı andırıyordu.

“Bu adam arada bir gaddarca davranıyorsa hiç şaşmamam,” diye düşündü Marya. Ve tüm bunu düşündüğü sırada, adamın elinin ağırlığını dizinde hissetti.

İyi yürekli, huzurlu, son derece de sağlıklı görünüşlüydü. Açık renkli, sakın bakışlı gözleri Montparnasse Bulvarı’ndan geçenleri uzun uzun süzüyor, kurşun ağırlığındaki eliyse, ona sahipmişçesine dizinde duruyordu.

Gülünç bir şey bu yaptığı. Gülünç, korkutucu değil. Neden korkutucu olsun?

Dikkatli, ama kesin bir hareket yaptı Marya ve el çekildi.

“Burası çok soğuk,” dedi Heidler yumuşak bir sesle. “Select’e geçelim, ne dersiniz?”

Marya Cauchois Sokağı’ndaki Hôtel de l’Univers’e gece yarısını biraz geçe vardı. Dik, halısız beş kat merdiveni tırmandı, aydınlatılmamış koridorda el yordamıyla ilerledi, odasının kapısını sonuna kadar açarak girdi, kocasına deli gibi sarıldı. Kocasını besili Heidler’lardan sonra öylesine sıska görünüyordu ki.

“*Tiens, Mado.*¹ Çok geç kaldın.”

Alçak tavanlı oda genişti. Çizgili duvar kâğıdı artık gözü rahatsız etmeyecek kadar solmuştu. Koskocaman kara bir dolap, koskocaman kara bir karyolayla karşı karşıyaydı. Odadaki öteki eşyalar, yıllardır itilip kakılmışlıklarından özür dilercesine kıyılarına köşelere sığınmış gibiydiler. Solda dar bir kapı, küçük ve karanlık bir giyinme odasına açılıyordu. Yerde halı yoktu.

“Ben de daha şu an döndüm,” dedi Stephan.

Marya, “Eee, her şey yolunda gitti mi?” diye sordu.

Adam “Evet,” deyince de başka bir şey sormadı.

1. (Fr.) Bak, Mado. (Y.N.)

Stephan sorguya çekilmekten hoşlanmazdı. Çok sıkıştırıldığında da yalan söylerdi. Öyle yalan atardı işte. İnanılabilecek ya da kurnazca yalanlar değil. Baştan savma, sabırsız yalanlar. Bu yüzden Marya uzun süredir soru sormaktan vazgeçmişti. Çünkü doğuştan gözüpek, tembel, serseriydi ve ömründe ilk kez olarak kendini mutluluğa çok yakın hissediyordu.

2

Şunu iyice anlamanız gerekir ki, Marya, dört dörtlük, sağlam bir rahatlıktan, birdenbire Montmartre'ın çeşitli tehlikelerine acımasızca fırlatılmış biri değildi. Hiç ilgisi yok. Doğrusunu söylemek gerekirse, sabit bir arka planı, yerleşik düzeni olmayan yaşama alışığı.

Evlenmeden önce birkaç yıl, Mr. Albert Prance'ın 1 No'lu turne kumpanyasında çalışmıştı. Garip bir yaşam. Asık suratlı pansiyoncu kadınlar, haşlanmış soğandan oluşan akşam yemekleri. Soyunma odasında cin şişeleri. Pazar günleri trene binildiğinde durup dinlenmeden tırnak törpülemeler. Durup dinlenmeden erkekler konusunda konuşmalar. ("Hayvan, şekerim, hepsi hayvan"). Koroda çalışan dansöz kızlar erkekleri çok iyi tanır, herhangi bir adamın ne mal olduğunu bir bakışta ve korkunç bir doğrulukla anlayıverirlerdi.

Marya Londra'nın ciddi ve harika sahnelerinden birinde parlak bir rol oynamak için can atıyordu –o sıralar on dokuzundaydı. Bu nedenle tiyatrolara oyuncu bulan bir ajansa gitmiş, titrek sesiyle bir şarkı –aklına ne gelmişse– söylemişti. Şişman ve yorgun görünüşlü bir adam olan ajans sahibi onu baştan aşağı bir süzmüş ve umutsuz bir sesle,

"Pek Tetrzzini sayılmazsın, değil mi şekerim?" demişti. "Her neyse, bir-iki adım dans et bakayım."

Bir-iki adım dans etmişti. Şişman adam, piyanonun ardında duran bir başka adama bakmıştı. Meğer bu ikincisi Mr. Albert Prance'ın menajeriymiş. İki adam da belli belirsiz başlarını sallamışlardı. Derken bir sözleşme çıktı ortaya ve işi bitirdiler.

“Miss –ha adınız neydi?” Miss Marya Hughes, bundan böyle sanatçı olarak anılacaktır.”

28'inci Madde: Oyun olmadığı zaman ücret ödenmez.

Ertesi gün ilk provasına katıldı ve müzik yönetmenin yılğın bir ifadeyle bağırışını dinledi: “Sopranolar sağıma, kontraltolar soluma.”

Mr. Albert Prance'in kendisinin ise kıvrık bir burnu, kocaman bir göbeği ve siyah, uzun bir bıyığı vardı. Provaları izler ve arada bir de şuna benzer kısa konuşmalar yapardı:

“Baylar Bayanlar, bu oyun cesaret istiyor!”

Marya'nın ödü kopardı o adamdan; ne zaman yanına yaklaşacak olsa dizleri titrerdi.

Bazen, onun bütün bunları yapmasına izin vermemelerini son derece şaşkıncı, hatta ürkütücü bulurdu. Pahalı bir öğrenim gerekmezsiniz hayatını kazanabileceğini söylediğinde herkes karşı çıkmaktan vazgeçmiş, haklı olduğuna karar verilmişti. Doğrusu da buydu gerçekten. Çünkü Marya'nın akrabaları, saygın insanlar, topluma her bakımdan uyumlu insanlar (oldukça iyi insanlar bile denilebilir) olmakla birlikte çok yoksuldular. Yoksulluk ise, pek çok uzlaşmanın nedeni olabilecek bir durumdur.

Girmişti kumpanyaya işte ve orada kaldı. Başlangıçtaki macera hevesi zamanla yerini edilgenliğe bıraktı. Uzun, özenli, eziyetli çabalar sonunda koroda dans eden kızlar gibi konuşmayı, onlar gibi giyinmeyi, onlar gibi düşünmeyi –bir yere kadar– öğrendi. O yerin ötesinde herkesten ayrı ve yalnızdı. Bu yalnızlıktan korkuyor,

hem de yalnızlığına kızılıyordu. Gittikçe zayıfladı. Zor ve tekdüze yaşamını, mekanik bir biçimde, isteksizce yaşamaya koyuldu.

Birbiri ardından gelen ve hepsi birbirinin aynı olan belli belirsiz bir küçük kentler dizisi. Birbiri ardından gelen, onların da hepsi birbirinin aynı olan belli belirsiz bir erkekler dizisi. Anladı ki, insan çok uzun süre böyle oradan oraya sürüklenerek yaşayabilir – hayattan beklediğinin bu olmadığını dikkatle gizleyerek. Hayır, beklenen hiç de bu değildir.

Yirmi dördüne geldiğinde, yaşlanmaya başladığını korkuyla kurmaya başlamıştı. Derken işte, Londra’da geçirdiği bir işsizlik döneminde Monsieur Stephan Zelli’yle tanıştı.

Otuz üç-otuz dört yaşlarında, kısa boylu, ince, çevik bir genç adamdı. Fıldır fıldır kahverengi gözleri, hevesli, ama gizemli bir anlam vardı yüzünde. İngilizceyi sert bir sesle, oldukça düzgün konuşuyordu. Sinirli olduğunda Amerikan şivesine kaçardı.

Marya’ya Polonya vatandaşı olduğunu, Paris’te yaşadığını, genç kadını çok güzel bulduğunu, onunla evlenmek istediğini söyledi. Ayrıca, *commissionnaire d’objets d’art*¹ olduğunu da ekledi.

“Haa resim satıyorsunuz yani,” dedi Marya.

“Resim ve başka şeyler.”

Çeşitli acılar sonucu belli ölçüde temkinli olmayı öğrenmiş olan Marya, yabancı uyruklu bu yabancı adamın herhalde karanlık bir kişi olduğunu yineliyordu kendine. Ama onun yanındayken alışılmadık bir huzur içindeydi – sanki yaşam olağanüstü karmaşık bir olay değilmiş gibi,

1. (Fr.) Sanat yapıtları tüccarı. (Ç.N.)

1930'ların bohem Paris'inde kocası Stephan'la avare bir yaşam süren Marya, hayatında ilk defa kendini mutlu hissetmektedir. Bir sonraki günü asla düşünmeden yaşayan çiftin bu hayatı, Stephan'ın birden hapse atılmasıyla tepetaklak olur. Beş parasız ortada kalan Marya'nın yolu, kültürlü bir İngiliz çift olan Heidler'lerle kesişir. Genç kadın, misafir olduğu bu çiftin yanında, kendini içinden çıkılmaz bir ilişkiler sarmalında bulur.

Dörtlü, modern edebiyatın her dem taze kalan yazarlarından Jean Rhys'den, kendi hayatından renkler taşıyan bir ilk roman. Paris'in soğuk sokaklarından ve dumanlı kafelerinden geçerek gırtlakta düğümlenen, tutkuyla ve hüznle örülmüş vurucu bir öykü.

"Rhys'in inatçı kadınları acınası ya da ümitsiz değildir, daha iyi bir hayat için mücadele ederler. Hayatın olmadığı yerdeyse, daha iyi bir ölümü ararlar."

Paris Review

#bohemlik #sanat #cinsellik #yasakilişki #paris #gönülyarası #aynılık
#ikisavaşarası

 can roman

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN 978-975-07-4001-5

9 789750 740015